

Μάρτιος 1900 — Ιούλιος 1900 — Τόμος Α'.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΑΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Λογία
441

Διευθυντής: Γ. ΒΩΚΟΣ

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΓΡΑΦΟΥΝ ΚΑΙ
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΒΑΖΟΥΝ
★ ΥΪΟ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ.

Θά ήθελα νά ἔχω γενειάδα μακράν καί λευκήν, ἐντελῶς λευκήν, νά ἔχω ἀκόμη τὸ ἓνα πόδι μου εἰς τὸν λάκκον, καί τήν φωνήν τρέμουσαν καί στυνομένην ἀπό τὸ φύσημα τοῦ θανάτου. Καί τότε χρησιμοποιοῦν ἰδιαιτέρας τὸ πρῶτον φύλλον «Τοῦ Περιοδικοῦ μας», νά εἶπω μὲ τήν γλυκυτέραν καί ἡπιωτέραν φωνήν τοῦ γήρατος καί τῆς ἀσθενείας μερικά πράγματα πρὸς τοὺς Ἑλληνας ποῦ γράφουν καί πρὸς τοὺς Ἑλληνας ποῦ διαβάζουν.

Θά ἐκάλουν πρῶτα-πρῶτα τοὺς Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι θητεύουν εἰς τὰ ὠραῖα γράμματα καί θά τοὺς ἔλεγα :

Ἐκκληρώθητε, τέκνα μου, εἰς μίαν ἀβρὰν διακονίαν. Μὴ λησμονήτε ὅτι φορεῖτε τὸ ράσον τῆς θρησκείας τοῦ Ὁραίου καί ἱεραουργεῖτε εἰς τὸν ναόν τοῦ Ἰδανικοῦ. Ὁ κόσμος δουλεύει εἰς τὸν διάβολον τῆς Ἀσχημίας καί τῆς Ἀκαθαρσίας καί σεῖς κρατεῖτε τὸν ὕσσωπον μὲ τὸν ὅποιον θά ραντίσετε αὐτόν. Ἔστε λοιπὸν πρὸ πάντων ὠραῖοι καί καθαροί. Τὴν ὥραν ποῦ ἀνατέλλει τὸ φῶς, στρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν ψυχὴν σας καί ἀνοίξατε τὰς θύρας τῆς διὰ νά εἰσέλθῃ ὁ ἥλιος. Ὁ, ἔκλυσε ἐκεῖ μέσα ὁ Θεὸς ὑπῆρξεν ἀρχικῶς ὠραῖον καί καθαρὸν, πρὶν τὸ μολύνῃ καί τὸ φθειρῇ ἡ Ἀσχημία. Αἱ ἄλλαι θρησκείαι διὰ νά καθαρίσουν τὴν ψυχὴν, τὴν ἐκολόθωσαν. Σεῖς σεβασθήτε ὅ,τι ἐκλείσεν ἐκεῖ μέσα ὁ Δημιουργός. Προσκυνήσατε τὴν ἀγάπην καί τὴν γαλήνην καί τὴν πραότητα, προσκυνήσατε ὅμως καί τὴν ὄργην καί τὴν μανίαν καί τὴν ἐπιθυμίαν. Μὴ λησμονήτε ὅμως ὅτι ἡ ἀγάπη καί ἡ γαλήνη καί ἡ πραότης καί ἡ ὄργη καί ἡ μανία καί ἡ ἐπιθυμία σας πρέπει νά εἶνε ὠραῖαι καί καθαραί. Ἡ ἀσχημος ἀγάπη ὑβρίζει τὸν δημιουργὸν ὅπως καί ἡ ἀσχημος ὄργη. Ἀφήσατε τὸ φῶς τῆς ἀνατολῆς νά χυθῇ εἰς τὴν ψυχὴν σας καί ἡ ψυχὴ σας θά καθαρισθῇ.

Καί ἀπὸ λούσετε τὴν ψυχὴν σας ἐξέλθετε εἰς τὴν Ὁραίαν Πύλῃν. Οἱ πιστοὶ καί οἱ προσήλυτοι καί οἱ κατηχοῦμενοι θά φέρουν τὴν πείναν των καί τὴν οἶψαν των πρὸς ὑμᾶς. Σεῖς θά κορέσετε τὰ χεῖλη των μὲ τὸ μάννα τοῦ Ὁραίου. Μὴ λησμονήτε ποτὲ, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνον ζῆσται ἄνθρωπος. Σεῖς θά δώσετε τὸν ἄρτον ὁ ὅποιος τρέφει καί τὰς

σάρκασ αὶ ὅποια οἶδουν τὸ αἷμα, ἀλλὰ θὰ δώσετε καὶ τὸν οἶνον ὁ ὅποιος εὐφραίνει τὴν καρδίαν καὶ στηρίζει τὰ γόνατα τῶν γερόντων καὶ τὰ πνεύματα τὰ ὅποια φέρουν τὴν μέθην καὶ τρέφουν τὴν ὀργήν, καὶ τοὺς αἰθέρας οἱ ὅποιοι γεννοῦν τὰ παραληρήματα καὶ τοὺς ὁπούς οἱ ὅποιοι φέρουν τὸν ὕπνον.

Ὁ ὕσσωπος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καθαρότητος ἅς μὴ μακρυθῆ ποτε εἰς τὰς χεῖράς σας, ἀλλὰ καὶ ἡ ρομφαία ἡ ὅποια φονεῖ καὶ ἡ σκαπάνη, ἡ ὅποια κρημνίζει, ἅς μὴ σκηνιάσῃ ποτὲ εἰς τὴν δεξιάν σας. Διότι ὁ ὄρμος ὑμῶν εἶνε μεστός ἀπὸ ἀκάνθων καὶ τριβύλους. Κρύψατε βαθύτατα τὴν εὐσπλαχνίαν εἰς τὰ στήθη σας, ὡσάκεις συναντᾶτε τὴν Ἀσχημίαν εἰς τὸν ὄρομον σας, διότι πρέπει νὰ χύσετε αἷμα ἐνώπιόν σας καὶ εἰσὶν πρέπει νὰ κρημνίσαιε ὅ,τι ἐπλάσθη ἄσχημοι, ἢ ὅ,τι ἀνεστηλώθη ἀκάθαρτον, ἢ ὅ,τι ἐκτίσθη βάνανυσον καὶ χυδαῖον.

Καὶ ὅταν ὄψῃ ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄνθη λιποθυμοῦν εἰς τοὺς κλώνους τῶν, διότι εὐωδίασαν πολὺ ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ τὰ χρώματα ἀποθνήσκουν, διότι ἐρωτεύθησαν καὶ ἠνώθησαν πολὺ ὑπὸ τὸ φῶς, περιπατήσατε μεταξὺ τῶν νοσταλγικῶν μαρμάρων, ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὅποια ἐπέρασαν ἡ πνοὴ τῆς ὥραίας ζωῆς. Καὶ τὰ μάρμαρα θὰ σᾶς ὀμιλήσουν διὰ τὰς ὥραίας θλίψεις καὶ τὰς ὥραίας ὀρμάς, καὶ θὰ σᾶς μυσῶσιν εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν κινήματων καὶ θὰ σᾶς ἀποκαλύψουν τὰς «μοιραίας γραμμάς», αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν ψυχὴν τῶν πραγμάτων καὶ τὰς ὅποιας συλλαμβάνει ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ καλλιτέχνου. Καὶ θὰ μάθετε τότε ὅτι δὲν πρέπει νὰ στεναίξετε ὄλους τοὺς στεναγμούς καὶ νὰ πονήτε ὄλους τοὺς πόνους καὶ νὰ μορφαίξετε ὄλους τοὺς μορφασμούς, καὶ νὰ θλίβεσθε ὄλας τὰς θλίψεις καὶ νὰ ὀρμάτε ὄλας τὰς ὀρμάς καὶ νὰ ἐπιθυμῆτε ὄλας τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ ζήτε ὄλην τὴν ζωὴν, τὴν ὅποιαν ζῆ τὸ πλῆθος. Διότι δὲν ἐκλήθητε ναυξήσατε τὴν ὁδὸν καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὸν γέλωτα τοῦ κόσμου, διότι ἐκλήθητε ν' αὐξήσατε μόνοι τὴν ὥραióτητα.

Καὶ ἔπειτα θὰ ἐστρεφόμεν πρὸς τὰ πλήθη τὰ διψασμένα, τὰ πλημμυροῦντα τὸν ναὸν καὶ θὰ τοὺς ἔλεγχῃ:

Ἄνοιξατε τὸ στήθος σας καὶ λουθήσατε εἰς τὸ φῶς, τὸ ὅποιον καταθαίνει θαμβὸν καὶ ἥπιον ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ὑετώματα τοῦ θάλου, διότι εἶνε τὸ φῶς, τὸ ὅποιον δὲν θαμβώνει τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὸ φῶς τὸ ὅποιον θὰ δώσῃ τὴν δύναμιν εἰς τὴν ὄρασίαν σας νὰ βλέπη εἰς τὰ ὥραία σκισφώτα τῆς ζωῆς. Καὶ ἀκούσατε τοὺς μακρυνούς ἤχους τῆς ἀρπικῆς, οἱ ὅποιοι φθάνουν σβυσμένοι μέσα ἀπὸ τὰ παχύτατα καταπετάσματα τοῦ ἱεροῦ, διότι εἶνε οἱ ἤχοι οἱ ὅποιοι ἀπαλύουν τὴν ἀκοήν, οἱ ἤχοι οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν τὴν δύναμιν εἰς τὰ ὦτά σας νὰ ἐνωτικίζωνται τὰς κρυφὰς μελωδίας, αἱ ὅποια πλανῶνται κάτω ἀπὸ τὰς σκοτεινὰς ἀναδενδράδας καὶ ρυτιδώνουν τὴν σκιερὰν πλάκα τῶν ἀποκρύφων νερῶν. Καὶ ἔπειτα ἀκολουθήσατε τοὺς ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ὀμοιάζουν μὲ σᾶς, διότι σεις πρέπει νὰ ὀμοιάσατε μὲ τοὺς ἱερεῖς σας καὶ ὄχι οἱ ἱερεῖς νὰ ὀμοιάσουν μὲ σᾶς. Καὶ ὅταν ὀμοιάσατε μὲ τοὺς ἱερεῖς σας θ' ἀγαπήσατε τὴν ὀμοιότητα, ἡ ὅποια φέρει πρὸς τὸν παράδεισον τοῦ Ὁραίου. Διότι οἱ ἱερεῖς οἱ ὅποιοι στεναίξουν ὅπως στεναίξετε καὶ κινοῦνται ὅπως

κινεῖσθε καὶ μορφαίξουν ὅπως μορφαίξετε καὶ χαίρονται τὴν χαρὰν σας δὲν διαφέρουν ἀπὸ σᾶς. Διότι τὸ ράσον δὲν κάμνει τὸν ἱερέα καὶ διότι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ βαδίζουν ἐμπρὸς, διότι εἰς αὐτοὺς ἐδόθη ἡ κλεῖς, ἡ ἀνοίγουσα τοὺς ὥραίους παραδείσους.

Καὶ οἱ ἱερεῖς σας θὰ σᾶς διδάξουν τὰς γλώσσας μὲ τὰς ὅποιας ὀμιλεῖ ἡ φύσις, τὰς γλώσσας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσημβρίας καὶ τῆς Δείλης καὶ τοῦ Μεσονυκτίου. Διότι ὑπάρχουν φωναὶ τὰς ὅποιας δὲν ἀκούουν τὰ ὦτα καὶ χρώματα τὰ ὅποια δὲν βλέπουν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αὐραὶ αἱ ὅποια φιλοῦν ἀδιόρατοι τὰς ἐπιδερμίδας. Ἀπὸ τὸ φίλημα τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὰς ὑψηλὰς πέτρας καὶ ἀπὸ τὸ φίλημα τῆς Μεσημβρίας εἰς τοὺς ὀρμούς στάχεις καὶ ἀπὸ τὸ φίλημα τῆς Δείλης εἰς τὰ φύλλα τῶν μενεξέδων καὶ ἀπὸ τὸ φίλημα τοῦ Μεσονυκτίου εἰς τὰ νερὰ τῶν σπηλαίων ἀναθυμιᾶται ἡ μουσικὴ, ἡ ὅποια φεύγει ταχεῖα πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖνοι κρατοῦν τὴν μυστηριώδη κέγγην ἡ ὅποια κλέπτει καὶ δεσμεύει τοὺς ἤχους, τοὺς φεύγοντας πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἡ κέγγη βομβεῖ τὸν μυστικὸν ψιθυρον τῆς ζωῆς καὶ διηγεῖται τί λέγουν αἱ σκιαί, αἱ ὅποια πλανῶνται ἐπάνω εἰς τὰς κλιτύας τῶν βουνῶν καὶ τί τραγουδοῦν τὰ φύλλα, τὰ ὅποια μαδοῦν ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς πλατάνους εἰς τὸ νερὸν τῶν ποταμῶν καὶ τί θρηνοῦν τὰ κλειστὰ παράθυρα τῶν ἐρημωμένων σπιτιῶν εἰς τὸ λυκόφωσ καὶ τί μνηοῦν τὰ μεγάλα ἱστία, τὰ ὅποια χάνονται εἰς τὸ βάθος τοῦ πελάγους.

Ἀκολουθήσατε τοὺς ἱερεῖς, ποῦ κρατοῦν τὴν μυστηριώδη κέγγην, ἡ ὅποια ἐγεννήθη εἰς τὰ βάθη τοῦ παρθένου Ὁκεανοῦ, μακρὰν ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου. Καὶ αὐτοὶ θὰ σᾶς δείξουν ὄλας τὰς θύρας, αἱ ὅποια ἀνοίγονται πρὸς τὸ Ἰδανικόν, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὀργισμένα σύννεφα καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστάσια καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς ἱστούς, οἱ ὅποιοι σαλεύουν εἰς τὸ πέλαγος. Ἀκολουθήσατε τοὺς ἱερεῖς σας. Αὐτοὶ θὰ σᾶς φέρουν εἰς τὸ μακρυνὸν περιγιάλι, ὅπου ἀπλώνεται ἡ θάλασσα ἡ βρέγουσα τὰς ὥραίας νήσους τοῦ αἰωνίου πρασίνου. Ἐὰν ἔχετε πίστιν εἰς τὸ Ὁραῖον θὰ βαδίσαιε ἐπὶ τῶν κυμάτων ὅπως ὁ Ραβῆ. Πιστεύσατε καὶ μὴ ἐρευνᾶτε. Διότι ἐὰν ἐρευνήσατε, τὰ κύματα θ' ἀνοιχθοῦν καὶ θὰ σᾶς καταπίουν. Καὶ πάλιν οἱ ἱερεῖς θὰ σᾶς φέρουν εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν, πίσω ἀπὸ τὴν ὅποιαν βοῖζει ἡ ἄσχημος ζωὴ, εἰς τὴν ὁδὸν ἡ ὅποια φέρει πρὸς τοὺς χρυσὰ φοινικόδενδρα. Ἀκολουθήσατε μὲ πίστιν τὰ ἔχνη τῶν ἱερέων, διότι ἐὰν στρέψαιε ὀπίσω τοὺς ὀφθαλμούς σας θὰ μεταβλήθητε εἰς στήλην ἄλατος.

Ἡ Πίστις κρατεῖ τὰς κλεῖδας τῆς Ἀποκαλύψεως, διότι ἡ Πίστις εἶνε Ἄγάπη καὶ τὸ Ὁραῖον εἶνε Ἀποκάλυψις καὶ οἱ ἐξηγούντες τὸ Ὁραῖον, εἰς τὰς τριόδους, ὅπου κινοῦνται τὰ σμήνη τῶν περιέργων, κλείουν τὰς πύλας τῆς Ἀποκαλύψεως. Δι' αὐτὸ εἶπα, ἀκολουθήσατε τοὺς ἱερεῖς οἱ ὅποιοι δὲν ὀμοιάζουν μὲ σᾶς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὴν περιέργειαν τῶν παιδιῶν καὶ τὴν φλυαρίαν τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ἀπιστίαν τῶν σοφῶν, ἀλλ' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀπὸ τὰ παιδιά τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς τοὺς ἀνοικτούς πρὸς τὰ θαύματα, καὶ ἔχουν ἀπὸ τὰς γυναῖκας τὴν τρυφερότητα τῶν ἡμέρων καὶ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τὸν κόρον τῆς γνώσεως. Κ

ἂν δὲν εἴμπορεῖτε νὰ ὁμοιάσετε μὲ αὐτοὺς, ἐπιστρέψατε εἰς τὴν γῆν καὶ χαράξατε τοὺς κόλπους τῆς διὰ νὰ δεχθῆ τὸν σπῆρον ὁ ὅποιος ἴδῃ τὸν ἄρτον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν βορὰν τῶν ζώων. Ὁ φυτεύων ἓνα κόκκον αἴτου εἰς τὴν γῆν, προσθέτει μίαν ἀκτῖνα ὠραιότητος εἰς τὴν φύσιν, ἐνῶ ὁ φωνασκῶν μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὁραίου ὑβρίζει τὸν Θεόν.

Αὐτὰ θὰ ἔλεγα μὲ φωνὴν γλυκυτάτην πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, ἐὰν εἶχα μακρὰν λευκὴν γενειάδα καὶ ἂν εἶχα τὸ ἓνα πόδι μου εἰς τὸν λάκκον καὶ τὴν φωνὴν τρέμουσαν καὶ σβυνομένην ἀπὸ τὸ φῶσμα τοῦ θανάτου, διότι δὲν θὰ εὐρίσκατο κανεὶς νὰ μὲ λιθοβολήσῃ.

Παῦλος Νιρβάνας

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Ὁ Ἥλιος ἐπλασε τὸν κρίνο,
Δόξα τῆς ὀλόανθης γῆς,
Καὶ τὸν κύκνο, ποῦ εἶν' ὁ κρίνος
Μιᾶς λευκόφτερης ζωῆς.
Τὸν αἶτό γιὰ νὰ τὸν σέρνῃ
Στὰ ὕψη του, μαγνητιστῆς,
Καὶ τὸ φέγγος τῆς σελήνης
Τῆς ἐρωτικῆς.
Κι' ὄνειρεύτη πλάσμα πιὸ μεστὸν
Ἀπὸ κρίνους, κύκνους, φέγγη, αἰτούς,
Κ' ἐπλασε τὸν ποιητῆ.
Βλέπει σε κατὰματα, ὦ θεέ,
Μόνος φθάνει ὡς τὴν καρδιά σου,
Καὶ μᾶς λέει τί βρίσκει ἐκεῖ!

ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΣΝΑ

Τὸ φῶς εἴμ' ἐγὼ στὸν ἥλιο,
Στὴν φωτιὰν ἢ ἀναλαμπή,
Μέσα στὰ ἱερὰ βιβλία
Εἶμαι ἡ λέξη ἢ μυστικὴ.
Δόξαν οἱ ἥρωες μὲ λένε,
Καὶ σοφίαν οἱ σοφοί.
Ὅ, τι ὑπάρχει καὶ εἶνε ἀλήθεια
Σ' ἐμένα ἔχει τὴν πηγὴ.
Εἴμ' ἐγὼ ἡ ζωὴ τῶν ὄλων.
Τὰ μαργαριτάρια τὰ ὄντα
Μιά κλωστὴ τὰ δένει ἐγώ.

Μόνον ἡ πλανεύτρα ἡ Μάγια
Κυνηγᾷ με καὶ γοντεύει με.
Μάχομαι, καὶ τὴ νικῶ!

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Πέρα ἐκεῖ στὴν τέλειωσιν τοῦ κόσμου,
Πέρα ἐκεῖ στὴν ἄκρη τούρανου,
Φωτολάμπει ὁ πύργος τοῦ Ἥλιου
Καὶ τὸ θάμπωμα τοῦ νοῦ.
Ἄντρειωμένα βασιλόπουλα,
Τὸ καθένα ἐλπίδα ἐνὸς λαοῦ,
Βγῆκαν σὲ κυνήγι ἀπίστευτο
Καὶ σταμάτησαν αὐτοῦ.
Ἦρθεν ὁ Ἥλιος, ἦρθε ὁ δράκοντας,
Ἦρθε ὁ γίγαντας ὁ ἀλύπτος.
Τρισαλλοιάτου ὀποιου συμφῶνει
Πέρα ἐκεῖ στὴν ἄκρη τούρανου...
Καὶ ἦρθεν ὁ Ἥλιος μὲ τὰ μάγια του
Καὶ τὰ βασιλόπουλα λιθώνει!

2

Οὔτε γαλανό, οὔτε πράσινο,
Ἴσκιος οὔτε, οὔτε πνοή.
Μόνο ὀλόγυρα ἓνας θάνατος
Ἀπὸ φῶς κι ἀπὸ ἀστραπή.
Καὶ στὸν πύργο μέσα κ' ἐξῶ,
Σὰν ἀπὸ τεχνίτη στυλωτοῖ,
Στέκονται ἀγαλμάτων κόσμος,
Τῶν ρηγάδων οἱ βλαστοί.
Ἀπὸ τὰ βαθειὰ σβυσμένα μάτια
Κάτι κάτι σὰ ματιὰ
Πολεμᾷ γιὰ νὰ προβάλῃ.
Σὰ νὰ καρτεροῦν οἱ λιθωμένοι
Κάποιο ἀπάντεχον ἀρμένισμα
Πέρα ἀπὸ τοῦ κόσμου τὸ ἀκρογιάλι!

3

Ὡ βασιλοπούλα ὑπέρκαιη,
Καὶ ἦρθες ἀπὸ πέρα, λυτρωτῆς,
Κ' ἐφεξε ὡς κι ὁ πύργος τοῦ Ἥλιου
Ἀπὸ φῶς μιᾶς νέας αὐγῆς.
Ξέρεις τὸ κροντήρι ποῦ ἀνασταίνει,
Καὶ νὰ τό βρῆς πᾶς, καὶ ἀργοπατεῖς.
Πυργοφύλαχτο εἶνε τὸ κροντήρι
Μὲ τὸ νᾶμα τῆς ζωῆς.

Καὶ τὸ δράκοντα δαμάξεις,
Καὶ τὸ νᾶμα παίρνεις τῆς ζωῆς,
Καὶ τὰ βασιλόπουλα ραντίζεις,
Καὶ τὰ βασιλόπουλα ξυπνᾷς.
Καὶ σὺν ἥλιος πῶς γιγάντειος
Καθὼς φεύγεις ξεχωρίζεις!

ΜΥΡΟΛΟΓΙ

Ὅχι· ὁ χάρος δὲ σὲ πῆρε·
Σὲ μὴν ὄρα ἐρωτικῆ
Σ' ἄρπαξεν ἔσένα ὁ Ἥλιος,
Λιόκαλο παιδί.

Καὶ σὲ πῆγε στὰ παλάτια του,
Γιὰ νὰ σὲ χορτάσῃ ἐκεῖ
Μὲ τὸν ἔρωτα ποῦ εἶν' ὄλος
Μιὰ φεγγυοβολή.

Φωτομύριστ' ἄνθια θὰ σοῦ κόψῃ,
Καὶ καρποὺς φωτόγλυκους· θὰ λούσῃ σε
Μέσα σὲ φωτόχυτο ρυάκι,
Θὰ σοῦ ράψῃ μιὰ φωτοστολή,
Καὶ θὰ σὲ γυρίσῃ ἐδῶ καβάλα
Σὲ ἀστρομέτωπο ἑλαφάκι!

ΤΟ ΣΑΪΤΜΑ

Καὶ χαμῖλωσες ἀπὸ τὰ ὕψη
Τῶν Ὀλύμπων τῶν ἀγνῶν
Πρὸς τῶν χαύνων τὴν πατρίδα,
Πρὸς τὴ χώρα τῶν ὀκνῶν.

Κ' ἐπαιξες τὴ λύρα· ἀνάβρυσμα
Παναρμονικῶν πηγῶν!
Κουφῶν λόγια σοῦ ἀποκρίθηκαν
Καὶ περίγελα τυφλῶν.

Τότε, ὡς νὰ θελες τὴν πλάσῃ
Νὰ λυτρώσῃς ἀπὸ μόλυσμα,
—ὦ ἡ ὄργῃ τῶν οὐρανίων!—

Πέρα ὡς πέρα μὲ τὸ τόξο σου
Τὰ κοπάδια τὰ σαΐτες,ες,
Τῶν ἀνίδεων ἡλιθίων!

Κωστής Παλαμάς

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΩΝ ΘΛΙΜΕΝΩΝ
ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΠΑΛΑΤΙ ★ ΥΠΟ
Γ. ΒΩΚΟΥ.

Ὅταν ἀνέβηκα στὸ μαγικὸ ἐκεῖνο παλάτι καὶ εἶδα κάτω καὶ πέρα,
τοὺς βράχους ὅπου σὺν γίγαντες ὑποταγμένοι σὲ ἀγαθὴ καὶ εὐγενεὴ
δύναμι φεύγουν κατὰ τὸ ἀκρογᾶλι, τὰ γαλάζια νερά, τὰ χιλιόχρωμα
πετράδια τοῦ βυθοῦ, τὸν κάμπο τὸν ἀπέραντο, τὸν εὐπορο, τὸν καρπο-
φόρο καὶ τὸν ἀνοσφόρο ποῦ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου παλαίθοντας μὲ τίς
σκιῆς ἀνάμεσα στὰ δένδρα καὶ τίς πλαγιὰς καὶ τὰ ψηλῶματα, κυνη-
γῶντάς τις καὶ διώχνοντάς τις ὀλοένα, ἔδειχνε ἀδρότερη τὴν εὐρωστία
τῆς ὀργωμένης γῆς, ἔκανε περιπαθέστερες τίς γλυκῆς ἀνατριχίλες τοῦ
χορταριοῦ, φαινότανε νὰ δυναμῶνῃ τὸ χυμὸ τῶν καρπῶν καὶ ἐρωτευ-
μένος μὲ τὰ λουλούδια νὰ τοὺς χαρίζῃ πρὸ λαμπρότερες φορεσιὰς καὶ νὰ
παίρῃ ἀπὸ καρποὺς καὶ ἀπὸ λουλούδια μὲ ἀόρατα μύρια κεντρίσματα τὸ
αἰθέριο στάλαγμα τῶν ἀρωμάτων καὶ νὰ μεθῇ τίς ἑαρινὲς πνοῆς, ὅταν
ἐμάντευσα πέρα μακρὰ τὰ ἀγροθώρητα βουνὰ ὡτὰν ἀποσταμένα ἀπὸ
κάποιο χωρισμὸ ν' ἀγναντεύουν ἐρωτικὰ τὴ θάλασσα, καὶ αὐτὴ βυθι-
σμένη σὲ ὄνειροφάνταχτη γαλήνη ποῦ ποτὲ δὲν τάραιε κακὴ ὄρμη, νὰ γε-
λᾷ πρωτόπλαστη ἀκόμα, τότε μὴ λησμονῶντας ποιὸς σ' ἔχτισε ἐκεῖ
πάνω, ὦ μαγικὸ παλάτι, εἶπα πῶς ἡ πονεμένη ψυχὴ τῆς βασίλισσας
θῆλπε νὰ φτάσῃ αὐτὴ τὴ μόνῃ καὶ ἔνθεη στιγμῇ, ξένῃ ἀπὸ τὴν ταραχὴ
τοῦ κόσμου, μακρὰ ἀπὸ τὰ βλέμματά του, μὲ τέτοιο σιγαλὸ καὶ εὐμορφο
πανόραμα ζωῆς στὰ σκεφτικὰ τῆς μαῦρα μάτια.

Βαθεῖα σιωπὴ πλέκει τὴ μυστικὴ ἁρμονία. . . . Ἡ πνοὴ τῶν ἀνέμων
ἢ μεθυσιμένη ἀπὸ τὰ φιλιὰ τῶν κρίνων καὶ τῶν γιαισιμῶν δὲν φέρνει
κάνένα παράπονο, κάνένα γογγυσμὸ, κάνένα κλάμμα. Οἱ ἄνθρωποι ποῦ
φαίνονται πέρα καὶ κάτω ἀνάμεσα ἰστὸν ἀστραφτερὸν αἰθέρα νὰ ὀργώ-
νουν τὴ γῆ, τὴ δρασκελίζουν σιγὰ ἤρεμοι καὶ μεγάλοπρεποι καὶ ὁ μό-
χθος ἔτσι τραβῶντας τὸ δυσκίνητο ἀλέτρι καὶ οἱ ἄφωνοι σύντροφοι, τὰ
ζῶα τὰ πειθήνια, καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίδα ποῦ δίνει τὴ δύναμι καὶ τὸν ἀνα-
σασμὸ, ὅλα εἶνε πρωτόπλαστα. Μία ἁρμονία, αὐτὴ ἡ ἁρμονία τῆς βα-
θειᾶς σιωπῆς δένει ἀτελείωτες τίς εἰκόνας τῆς εὐτυχίας. Τὸ πρῶτο εἰ-
δύλλιο ξανοίγει κάτω ἀπὸ τὴ γλυκοστάλαχτη σικιὰ καὶ κοντὰ στὰ
δροσερὰ πετρώματα τοῦ πηγαδιοῦ. Τὸ καλὸ σιμὰ πλέει στὸ φῶς τῆς
εὐτυχίας καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ποῦ φαίνονται ν' ἀλλάζουσι τρέχοντα
τὸν κάμπον εἶνε ὅλα τέκνα τῆς Θεᾶς τῶν οὐρανῶν ποῦ οἱ πλαστικῆς
γραμμῆς τοῦ προσώπου τοὺς ἐκαθρεφτίσθησαν πρῶτα ἰστὸν βλέμμα τῆς τὸ
φωτισμένο ἀπὸ τὸν πιστὸν καὶ τίμιον ἔρωτα. Ὑπάρχει φῶς, πολὺ φῶς,
ἀπλετο φῶς ἀνέφελου οὐρανοῦ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Σιβά τὸ ζοφῶδες καὶ
πνιγρὸν δὲν πέρασε ἀκόμη ἀπὸ ἑδῶ ἢ γῆ δὲν ἐποτίσθηκε μὲ τὸ αἶμα
τοῦ ἀθῶου. Καὶ ἂν ὁ Χάρος ἔρχεται, ἀνάλαφρα διαβαίνει, γιὰ νὰ λεί-
καλλίτερα, σὲ αἰθερόπλαστες παραστάσεις, τὴν ἀθανασία τῆς ζωῆς.

Βαθεῖα, ἀτάραχτη σιωπὴ! . . . Στὸ μαγικὸ παλάτι κακομίλητοι
ἤχοι δὲν ἀκούονται, κακῆς σκιῆς δὲν τρομάζουν τὸ φῶς, ἐκδικητικὸ φάν-

τασμα δὲν παραμονεύει, κακὸ πούλι δὲν κουρνιάζει. Στὸ μαγικὸ παλάτι εἶνε ἡ βαθειὰ παρθένια σιωπὴ τῆς πρώτης ἀταραξίας. Τὰ ἀγάλματα διηγούνται τὴ ζωὴ ἄπὸν ἀπόκρυφο ὕμνο τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀθανασίας καὶ οἱ ζωγραφίαι ποὺ γράφουσι ὀλοζώντανες τοὺς τοίχους δείχνουσι τὴν ὠραία ἐποποιία τῶν ἔργων τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς μοιάζουσι.

Μεγάλῃ σιωπῇ ὅπου μιλάει στὴ ψυχῇ τῶν θλιμμένων ὅσοι μπορεῖ νὰ τὴν ἀκούσουσι μὲ τὸ μυστικὸ φλοῖσθο τῆς θάλασσης, μὲ τοῦ κρυσταλλένου νεροῦ τὴς ἀόρατες σταλαγματιῆς ποὺ ὀρσίζουσι τὰ σπῆλαια, μὲ τὰ ἀβρὰ νεύματα τῶν λουλουδιῶν καὶ μὲ τοῦ ὄασουσι τὸ μελωδικὸ τὸ σιγαλὸ τραγοῦδι. Κι' ἀκόμη πρὸς μεγάλη καὶ βαθύτερη φέρνει στὴν ἡγῶν τοῦ νοῦ τὸν ὑπέριπτον τόνο ὡς τὴν τελευταία στιγμὴν ποὺ χάνονται καὶ σβύνουν τέλεια καὶ πεθαίνουν καὶ τοῦ κρυσταλλένου νεροῦ οἱ ἀόρατες σταλαγματιῆς καὶ τῶν λουλουδιῶν τὰ τρυφερὰ νεύματα καὶ τοῦ ὄασουσι τὸ τραγοῦδι καὶ ὑφαίνει τὴν ἀφαστῆ μουσικὴ κόσμου ἄγνωστου καὶ πρώτου.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸν κόσμὸ ποὺ πλανᾶσαι, ὦ βασίλισσα; Ὡμίμενα, ἡ πεντάμορφη μὲ τὴ πονεμένη καρδίαν, πέθανε! Μὰ τὸ ὄνειροπλανημένο αὐτὸ βασίλειο εἶνε ἴδιό της, κἀνεὶς ἐκεῖ ἄνω δὲν μπορεῖ νὰ ζῆσθι οὔτε στιγμὴ χωρὶς νὰ τὴν φαντασθῇ ἀθάνατη ψυχῇ νὰ τὴ κατοικῇ, ποὺ ἂν φύγῃ ἀπὸ τὸ ἁγιασμένο τῆς ἄουλο, τὸ πρόσχαρο πάντα στὴν ἀντίθεσι τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς μὲ τὴν ἀποθέωσι τῆς ζωῆς στῆς εὐμορφωτέρας τῆς ζωγραφίαις ὅπως στοὺς ἀρχαίους τάφους τοὺς πέραν τῶν χρόνων, τὸ μαγικὸ παλάτι θὰ γρημισθῇ καὶ τὸ πανόραμα τῆς εὐτυχίας θὰ σβύσῃ...

Γ. Βῆκος

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΟ «ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΣΥΝΤΡΙΜΙΩΝ»*

Ὡ! Ἡ διαίωσις τοῦ εἶδους! Μία στημένη παγίδα, γιὰ τὸ χατήρι τῆς κατὰ τοῦ ἀγρόμου ἀπὸ τὴ φύση, εἶνε ἡ Ἀγάπη, θέλει ὁ Σοπενάουερ. Μὲς τῆ βαθειὰ τῆ βαθύτατη ἀντανάκλασι τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, ὁ ἀπόγονός μας ἀπὸ τώρα μᾶς χαμογελάει. Καὶ ποιά ἡ αἰωνιότητα τῆς χαρᾶς αὐτῆς, ὅταν ὁ ἀπόγονός μας εἶνε δημιουργημὰ μὲ συμμετοχὴ τοῦ ἐκλεχτοῦ μας συντρόφου. Ἄφραστο τὸ μυστήριον τῆς ἀνεπίγνωστῆς παγίδας· γιὰτὶ μὲς τὸν περιφραγμένον κλαυθμὸν τοῦ ἐπίγνωστου, ἡ αἰωνιότητα δὲν θὰ ἐμακαρίζετο ποτέ, ἂν δὲν παρεῖχε τὴν ὑπέργειαν ὑπαρξὴ τῆς, μόσον ἴσως ἀπάνου στὴ σύλληψιν τῆς ἰδέας ὅπως καὶ τῶν ὄντων. Ἡ ἡδονὴ τῆς Ἀγάπης εἶνε τὰ ζώεργα τοῦ πόνου τῆς δημιουργίας. Ὁ ἀλαλαγμὸς γιὰ μᾶς γενεῶν ποὺ δὲν θὰ τίς γνωρίζουμε ἐμεῖς, γιὰτὶ νὰ μᾶς κατακυλᾷ τῆς ζωῆς τὰ ὑπερθέλγητρα παρὰ γιὰ νὰ μᾶς ἀποτινάξῃ τὰ ἐμπόδια στὴν ἰδεολογικὴ δημιουργίαν; Δὲν ἐπαγιθεύτηκε λοιπὸν ὁ Αἰσχύλος, ποὺ χωρὶς ἄλλο τόρα δὲν αἰσθάνεται τίποτε, ὅταν πλά-

* Σ. Σ. Ἀνέκδοτος συλλογὴ ποιημάτων τοῦ ἰδίου.

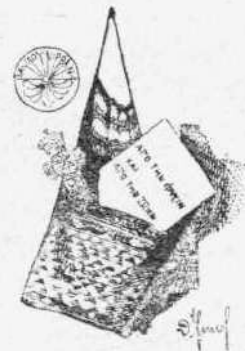
θοντας τοὺς κόσμους τοῦ καὶ τοὺς ἡρώες τοῦς, ἐφαντάζονταν, πῶς στὴ δική μου τὴν αἴσθησι ὀνύγεννιόταν; Κι' ὅμως μέσα στῆς παγίδες αὐτῆς δὲν φολιάζει ἡ Χίμαιρα. Ἡ ματαιότητά ἂς εἶνε ὑπαρχτή, μὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς ποῖός ξέρει πῶς καὶ πότε θὰ τὴν αἰστανθῇ; Καὶ μιὰ στιγμὴ περιπλέον, μὴ δὲν ἀρκεῖ τόσες φορές νὰ μᾶς βραψίσει στὴν ἐπίγνωσι τῆς αἰωνιότητος; Τὸ ζήτημα εἶνε νὰ ζεῖ κανεὶς· νὰ ζῆσθι τοὐλάχιστον ὅσες στιγμῆς μπορεῖ περισσότερο. Κι' ὁ Ἀμλέτος ἀκόμη ποὺ παράτεινε τὴ ζωὴν τοῦ ὡς ποὺ νὰ αἰστανθῇ κάπως τὸν προορισμὸν τῆς μὲ τὸ θάνατον τοῦ Κλαυδίου, πεθαίνοντας μὴ δὲν ποθεῖ μιὰ στιγμὴν ἀκόμη ζωῆς γιὰ νὰ μάθει τίς εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν; Καὶ στὸ ζήτημα ποὺ ζητοῦσε ἄλλοτε μιὰ λύσι, ὁ ἴδιος ἔρχεται στὸ τέλος νὰν τοῦ τῆ ὀόσει. Μὲς τῆ ζωῆ τοῦ ἀπόγονου θαρροῦμε νὰ αἰσθάνεται τὸ δικό μας ἐγὼ, κ' εἶνε ἡ ζωὴ τοῦ ὁ μεγάλος πόνος τῆς δικῆς μας ζωῆς. Κι' ἂν ὁ ἐγωισμὸς, ὁ δικός μου ξάφου, ἐπληρώνονταν χωρὶς τὴν προϋπόθεσι ἑνὸς τέτοιου μέλλοντος τάχα θὰ ἀναλάβαινα ἐγὼ τὰ βάρη ποὺ θὰ ἔφρανε ἡ νέα αὐτὴ ἀπὸ μὲνα ὑπαρξῆ στὴ Γῆ; Ποῖός ξέρει, ἴσως ἡ Φύσις κάτι προορίζει ἀπὸ τὴ διαίωσις, ἂν ἡ ἴδια αὐτὴ δὲν εἶνε ὁ προορισμός της· γιὰ μᾶς ὅμως μακίρης οἱ παγίδες τῆς ποὺ τίς τριγυρίζουσι τὰ μεγάλα ὑπερθέλγητρα!...

Παιδὶ ἐκάλεισε ὁ Ἴψεν στὴν Ἐδδα Γκάμπλερ τῆς ἰδέας τὸ δημιουργημὰ κ' εἶνε παιδί πραγματικὰ, γιὰτὶ ἔχει τῆς ὀντότητος καὶ τῆς ὑπαρξῆς ὅλα τὰ στοιχεῖα. Ἡ Ζωὴ, εἶνε ὁ ἀπεριόριστος κόσμος. Ὅταν δὲν ὀριστοῦν a priori τὰ ὄρια τοῦ εἶναι, θετικὰ ἀδυνατεῖ ἡ πείρα νὰ ἀποδείξῃ πῶς πραγματικὰ ζεῖ τὸ Ζῶν, κ' ἴσως τὸ δημιουργημὰ τοῦ πνεύματος νὰ εἶνε τὸ ἀληθινώτερον καὶ τὸ οὐσιαστικώτερον ὄν τοῦ εἶναι.

Ἡ μεγάλη λαχτᾶρα τῆς ζωῆς, ἡ αἰωνιότητα δηλαδὴ, φανερόνεται στὰ πλήθη μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴ γέννησι, μὲ τὴ δικαιοσύνη τῶν εἰδῶν τοῦς· κ' αὐτὴ εἶνε ποὺ μὲ τὸ μεταρσιωμένο πλάστη ὑποδείχεται τόσον ὀρισστα. Ἐνας συνήθης δημιουργὸς λαχταρεῖ τὴ συνήθη μορφή τῶν παιδιῶν ὅπως καὶ τῶν ὄντων. Ὁ μεταρσιωμένος πλάστης ὀνειροπολεῖ κάτι σὰν κατ' εἰκόνα δική του ὑπόδειγμα καὶ γίνετα ὁ ἴδιος παιδί τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ καὶ Θεὸς τῶν πλασματῶν τοῦ.

Ἀθήνα, 7 τοῦ Γεννάρη τοῦ 1900.

Γιάννης Καμπύσης

ΤΑ ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙΑ

Εἶνε σὰ ἐρημοκλήσις, ποῦ γκρεμίζουε,
Θλιμένες Παναγιές, γλωμῆς εἰκόνες,
Καὶ μοναχὰ ἀγαποῦνε τ' ἀγριολούλουδα
Κρινάκια, κυκλαμιές, σπάρτα, ἀνεμῶνες.

Θυμακτηράκια ἀγροτικά κ' ἐφήμερα,
Ὡσπου ἡ θερμὴ εὐλάβειζ τὰ μαράνη,
Τὴν ἀνθινὴ τους τὴν ψυχὴ σκορπίζουε,
Ψυχομαχῶντας, σ' αὐλο λιθάνι.

Τὰ δάκρυά του, ὅποιος πάει μ' ἀγριολούλουδα,
Στὸ πρῶτον ἄγγιγμά του, ἀνοίγει ἡ πόρτα,
Ποῦ ὀλόγυρα οἱ φωλιές τὴν ἐπλουμίσανε
Τῆς λημονοῖας τὴν κίνησαν τὰ χόρτα

Ἄνοιγει ἡ πόρτα ἔτσι, ποῦ συνήθισε
Νὰ τὴν ἀνοίγη μόνον ὁ ἀγέρας.
Σάμπως νὰ τὴν ἀνοίγη ἡ Παναγιὰ
Μὲ τὴν ἀνησυχία γλυκειῆς μητέρας,

Χαροκαμένης γρηῆς, ποῦ τὴ λησιμόνησαν
Στὸ ἔρμο φτωχικό της, καὶ προσμένει
Κάποιους, νάρθουνε πέρα ἀπὸ μιὰ θάλασσα
Αἰώνιχ σκοτεινὴ, φουρτουναισμένη.

Λάμπρος Πορφύρας

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

ΥΠΟ ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ

Ὁ Πειραιεὺς εἶνε μία τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, περὶ ἧς κατ' ἐξο-
χὴν δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον δύ-
ναται νὰ λεχθῆ ἐπιτυχῶς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων καὶ ὅπερ, ἐκ πρώτης
ὄψεως, δύναται νὰ φανῆ φέρων τὸν τύπον τοῦ παραδόξου. Δὲν ἠλλοξε,
νομίζετε, διὰ τῶν αἰώνων, δὲν μετεβλήθη κατὰ τὰς πλείστας τῶν σχέ-
σεων αὐτοῦ. Διὰ τὸν ἀκριβῆ παρατηρητὴν, διὰ τὸν σοβαρὸν ἐξεταστὴν
τῶν πραγμάτων, ἐὰν ἀρθῆ ὁ πέπλος τῶν χρόνων, ἐν οἷς ζῶμεν, ἐὰν
ἀφαιρεθῶσι πολλοὶ τῶν δεσμῶν τῶν δεσμευσάντων τὸν νεώτερον βίον,
δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἀναφανῆ, ὡς ἐν ἀμυδρῷ διαγράμματι, ἡ παλαιὰ θέ-
σις τῆς πόλεως, ἡ παλαιὰ κίνησις τοῦ λιμένος καὶ τὸ πολυάσχολον καὶ

ἐργατικὸν τῶν κατοίκων, καὶ τοῦ ἐμπορίου ἢ τέρβῃ, καὶ ἡ μετὰ τοῦ
ἄσπεως στενὴ σχέσις, καὶ τῶν νεωρίων τὸ πολυθύρονον, καὶ τῆς ἐν
σπαργάνοις βιομηχανίας ἡ πρώτη ἀρχή, καὶ ἡ ποικιλία πρὸ παντός τῶν
ἀπαρτισάντων τὸν συνεικισμὸν αὐτοῦ, καὶ ὁ βόμβος ἐκεῖνος ὁ τῶν πόλεων
τῆς ἐργασίας, ὑπὸ τὸν ὅποιον πᾶσα ἄλλη ἐνασχόλησις ὑψηλοτέρα, πᾶσα
διατριβὴ λεπτοτέρα ἐκαλύπτετο, ὡς καὶ ἀλλαγῶθεν δύναται τις νὰ ἐξα-
γάγῃ καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ὥραίας σκηνῆς τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πολεμάρ-
χου ἐν Πειραιεῖ ἀναγεγραμμένης ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ Πλάτωνος Πολιτείας.
Ἐκεῖ ὁ κύκλος τῶν φιλοσοφούντων συνέρχεται, ἐκεῖ ὁ Κέφαλος ὁ πα-
τήρ τοῦ Πολεμάρχου, μάλ' ἀ πρ' ἐσθ' ὑπὸ τῆς διὰ τῶν φράσεων τῶν
πρόστων Σωκράτη καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, οἵτινες πρ' οὐ σ' ἐξάμενοι
καὶ ἡθεωρήσαντες ἀπῆσαν πρὸς τὸ ἄστυ, μετὰ πα-
ραπόνου λέγει ὅτι οὐ θαμίξει αὐτοῖς, οἰοεὶ ἐρμηνεύων τὴν
ὄψιν τῶν Πειραιεῶν καὶ τότε ψυχαγωγίας τοιαύτης, οἶαν ἠδύνατο τοῦ
Σωκράτους ἡ ἀναστροφή νὰ παράσχη.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν καὶ τότε καὶ σημερον ἄλλως νὰ γείνη. Ἡ θέσις
τῆς πόλεως, ὁ λιμὴν, ἰδίως ὁ πολεμικὸς μετὰ τοῦ ἄλλου τμήματος τοῦ
ἐμπορικοῦ, εἶχον ἀπορροφήσῃ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς πάντα εἰς τὴν
ἐργασίαν, εἶχον μετατρέψῃ ταύτην σύμπασαν εἰς μεγάλην μηχανὴν, εἰς
μέγα ἐργαστήριον παρασκευαστικὸν τῶν πολεμικῶν κατὰ θάλασσαν δυ-
νάμεων τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδεῶν διὰ τὸ ἄστυ
καὶ τὰ πέριξ. Ὁ Πειραιεὺς ἦτο τὸ ἐπίγειον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπορεῖον οὐ
μόνον τῶν ἰδρυσάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος πάσης. Δικαίως
δὲ διὰ τοῦτο εἰς τὴν ὅλην ἔνοιαν τῆς δυνάμεως τοῦ Πειραιεῶς ἀποβλέ-
πων καὶ ὁ Νέπωρ περὶ Πειραιεῶς εἶπε ῥῆσιν εἰς πάντας τοὺς χρόνους δυ-
ναμένην νὰ ἔχῃ τὸ εἰαυτῆς κύρος: «Sine quo (Piraeo) Athenae omni-
no esse non possunt», «Ἄνευ τοῦ ὁποίου (Πειραιεῶς) αἱ Ἀθῆναι πάν-
τως δὲν δύνανται νὰ ὑπάρχωσι».

*

Θυμασία ἦτο ἡ κατανομή τῆς γῆς, ἐφ' ἧς ἔπρεπε νὰ ἰδρυθῶσι τὰ
διάφορα τοῦ Πειραιεῶς ἰδρύματα. Εἶχον προνοήσῃ οὕτω περὶ πάντων,
ὥστε ὅλαι αἱ εὐκολαὶ νὰ παρέχωνται τοῖς ἰδιώταις ἀλλὰ καὶ τὸ δημό-
σιον νὰ μὴ παραβλάπτῃται ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ κατ' ἐξοχὴν
μεγάλ' ἰδρύματα ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῶσιν, ἀποβλέποντα εἰς τὸ με-
γαλεῖον τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, καὶ αἱ ἀρχαῖαι θρησκευτικαὶ παρα-
δόσεις νὰ μὴ παραμελῶνται. Καὶ λοιπὸν ἡ γῆ διηρέθη εἰς δημοσίαν
εἰς ἰεράν καὶ εἰς ἰδιωτικὴν, γενομένης τῆς ἐξόχου κατὰ τετράγωνα
ἔμοτομίας ὑπὸ τοῦ Ἱπποδάμου τοῦ Μιλησίου, ἧτις ἐν πολλοῖς συμπί-
πτει πρὸς τὴν σημερινὴν, ὡς τὰ λείψανα τὰ ἀρχαῖα δεικνύουσι. Κατὰ
τοῦτα καταλαμβάνεται ἡ παραλία τῶν τριῶν πολεμικῶν λιμένων ὑπὸ
τοῦ δημοσίου, ἰδρύνονται δὲ οἱ νεώσοικοι ἐν Μουνιχίᾳ (Κουμουνοῦρου),
Ζεῖᾳ (Πασᾶ-λιμάνι) καὶ ἐν διαμερίσματι τοῦ μεγάλου λιμένος. Κατὰ
τμήματα ἰδρυμένοι οἱ νεώσοικοι κατέχουσι περὶ τὰ τριάκοντα μέτρα
πλάτους κατὰ τὴν ἀκτὴν, ἀποκλειόμενοι ὀπισθεν διὰ τοῖχου ὑψηλοῦ καὶ
ἀφίνοντες μεταξὺ ἀλλήλων καταλλήλους διόδους πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ

τῶν προύλων τῶν δημοσίων. Καί ἰδοὺ κεκ-σμημένη ἡ παραλία τῶν πολεμικῶν λιμένων ὑπὸ στοῶν περίξ, ἀποτελουμένων ὑπὸ τῶν πρώτων γραμμῶν τῆς ἐπιστεγάσεως τῶν νεωσοίκων μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν κίωνων αὐτῶν. Ἐκεῖ ἡ τύρβη ἡ περὶ τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἀνέλκυσιν τῶν τριήρων καὶ τὴν εἰς τὴν θάλασσαν καθέλκυσιν, ἐκεῖ ἡ συνάθροισις διὰ τὴν ἀναγωγὴν τῶν πλοίων, ἐκεῖ τοῦ κατὰ πλοῦ τοῦ νικηφόρου στόλου ἡ πάνδημος ὑποδοχὴ, ἐκεῖ τέλος πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὸν πολυκύμαντον βίον τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Πλέον ἢ χίλια τάλαντα ἐδαπάνησεν ἡ πόλις διὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν. Πάντων τὰ βλέμματα ἐκεῖ ἦσαν ἐστραμμένα. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ χαρὰ διεχεῖτο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς καλῆς καταστάσεως τῶν νεωρίων, τὴν λύπην καὶ τὴν κατῆφιαν ἐδοκίμαζον ἀπὸ τῆς καταπτώσεως αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅλοι οἱ κατὰ καιροὺς ἀντίπαλοι αὐτῶν κατὰ τοῦ σημείου τούτου ἔβαλλον, ὡς κατὰ τῆς καρδίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους: «ὁ δὲ Σύλλας», κατὰ Πλούταρχον, «τὸν Πειραιᾶ τοῦ ἄστεως μᾶλλον ἐνοχλήσαντ' ἢ οἱ κατεπίμπρη, φειδόμενος οὔτε τῆς ὀπλοθηκῆς, οὔτε τῶν νεωσοίκων».

*

Ἄλλὰ τί εἶνε ἐκεῖνοι οἱ λίθοι οἱ τετραγωνικοὶ, οἱ ἰστάμενοι εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως; Ἀγορᾶς ὄρος εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ τούτου ὄρος ἐμπορίου καὶ ὄδοῦ ἐπὶ ἑτέρου, Ἡρώου ὄρος ἐπὶ τρίτου, ὄρος τοῦ Ἱεροῦ ἐδῶ, Προπύλου δηνοσίου ὄρος περαιτέρω, Δεῦρε Ἑλευσινίων τριττῶς τελευταῖα, Πειραιῶν δὲ τριττῶς ἄρχεται ἀλλαχοῦ, καὶ τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι λίθοι μετ' ἀναλόγων ἐπιγραφῶν. Ἀπλούστατα, εἶνε οἱ δικαιωσθέντες πρόγονοι τῶν σημερινῶν φθαρτῶν πινακίδων τῶν ὁδῶν. Ἐκεῖνοι δεικνύουσιν εὐρύτερα διαμερίσματα τῆς πόλεως κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἱπποδάμου, δικαιοσθέντες μέχρι σήμερον εἰς πίστωσιν τῆς θέσεως πολλῶν ὀνομάτων καὶ διευκρινισμῶν πολλῶν τοπογραφικῶν σημείων τῆς ἀρχαίας πόλεως.

*

Τόπον συγκεντρώσεως ἐν Πειραιεὶ τὸ πάλαι, τόπον ἐν ᾧ συναντώμενοι ἀντήλασσαν τὰς ιδέας αὐτῶν κατὰ τὰς στοὰς καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ ἰδρύματα εἶχον, οἱ μὲν κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν, οἱ δὲ περὶ τὸν λιμένα τὴν ἑτέραν τοιαύτην ἐγγὺς τῆς θαλάσσης, ἀναγκαιοτάτην ταύτην διὰ τοὺς ναυτικούς καὶ τὸν κινήτων πληθυσμὸν τῆς πόλεως. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἐχρησίμευσον εἰς συναθροίσεις τοῦ πλήθους, καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶχε τὰ κατάλληλα ὑπόστεγα διὰ τὴν συροτὴν τῶν ἀρχαίων Πειραιέων, ἀλλὰ ἐν ἀμφοτέροις ἐνησγολοῦντο καὶ εἰς τὰ τρίγοντα ζητήματα τῆς ἡμέρας καὶ εἰς ἀναζητήσιν τῶν τοῦ βίου. Νομίζει τις ὅτι ἀκούει τὸν παλαιὸν Πειραιᾶ, ὡς τὸν νεώτερον, ἐρωτῶντα νὰ μάθῃ ὅ,τι καινὸν ἀπὸ τοῦ ἄστεως, νομίζει ὅτι τὸν βλέπει ἀναμένοντα τὴν ἐφημερίδα του.

*

Τὸ σύμμικτον καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν παντοδαπὴν

προέλευσιν αὐτοῦ, τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ἐσωτερικῆς κοινωνικῆς ὑφῆς διακρίνει τις ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν πατρίδων τῶν ἐν Πειραιεὶ ταφέντων. Οἱ τάφοι ἔδοσαν τόσην ζωὴν εἰς τὰς περὶ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Πειραιῶς τοῦ ἀρχαίου γνώσεις, ἐπέχυσαν τόσον φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν πατρίδων τῶν ἀποθανόντων, ὅσην οὐδ' ὁ ἀξιοπιστότερος τῶν μαρτύρων, ἐὰν ἠδύνατο νὰ παρουσιασθῇ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἄλλὰ πλὴν τούτου ἡ λατρεία τόσων ξένων θεοτήτων, τὰ ἀναθήματα καὶ ἀφιερώματα, οἱ ναοὶ καὶ τὰ τεμένη αὐτῶν τίνας ἀπόδειξις ἡ τούτου; Πλὴν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, πλὴν τοῦ Διὸς Μαιλιγίου καὶ Φιλίου, πλὴν τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τί σημαίνει ἡ ὑπαρξίς Μητρώου, Ἱεροῦ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν, τῆς Κυβέλης ἢ Ῥέας τῆς Φρυγικῆς θεότητος μετὰ τῶν ψηφισμάτων τῶν Ὀργεῶνων καὶ Θιασωτῶν; Τί ἀηλοῖ ἡ ὑπαρξίς ναοῦ τῆς Συρίας ἢ Οὐρανίας Ἀφροδίτης καὶ ὁ β. μ. ὄρος Ἐρωτος Οὐρανοῦ καὶ ἑτέρας Συρίας θεότητος ἀνάγλυφον, τοῦ Διὸς τοῦ Δολιχγνοῦ; Τί σημαίνει τὸ ἱερόν τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἰδρυθὲν ὑπὸ τῶν Κιτιέων τῆς Κύπρου; Τί ἀποδεικνύει ἡ λατρεία τῆς τῆς Θρακικῆς Βενδίδος καὶ τὰ Βενδίδα; Τί ἡ ἢ ἐπιγραφή ἢ ἀναθηματικὴ τῆ Περσικῆ θεότητι, τῷ Ἥλιῳ τῷ Μίθρᾳ; Τί τὸ ἀνάγλυφον καὶ ἡ ἐπιγραφή ἢ εἰς Δία Λάβρακον, τὴν Καρικὴν θεότητα;

Ἀπὸ διαφόρων μερῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου εἶχον συνέλθῃ ἐνταῦθα πολλοὶ, ἀποβλέψαντες εἰς τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως εἰς ἐμπορίαν καὶ συναπήρτισαν τὸν πληθυσμὸν τοῦ Πειραιῶς καὶ ἀπέτελεσαν τὰς βάσεις τῆς ναυτικῆς πόλεως, ἥς τὰ καθεστῶτα συνεδέοντο στενωῶς πρὸς τὸ κέντρον, πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ἄστεως διεύθυνσιν.

*

Ὅτι τοῦ πληθυσμοῦ τὸ πλεῖστον ἦτο τετραμμένον εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μικρὰν τινα βιομηχανίαν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ἐὰν ρίψῃ τις βλέμμα τὸ μὲν εἰς τὰς Πειραιεὶς ἀκτᾶς, τὸ δ' εἰς τὸν μέγαν λιμένα. Ἡ παραλία ἡ Πειραιεὶς βοίθει λάκκων ἐν σχηματικῶν ἀνεστραμμένων, ἐν τῷ βράχῳ ἐξεργασμένων. Εἶνε οἱ λάκκοι τῆς ἐξεργασίας τῶν κογγυλίων τῆς πορφύρας εἶνε τὰ μέρη ἐνθα οἱ ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης ἐδίδαξαν τοὺς ἐγγωρίους νὰ ἐξεργάζωνται τὴν πορφύραν, εἶνε τὰ σημεῖα τῆς ἀποδείξεως τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Πειραιῶς μετὰ τῶν Ἀσιατικῶν ἀκτῶν ἐμπορίας χάριν. Ἄλλ' ἐὰν εἰσελθῶμεν εἰς τὸν μέγαν λιμένα ἐκεῖ θὰ ἴδωμεν ἀποτετυπωμένην τὴν κυρίαν ὄψιν τῆς δράσεως τοῦ Πειραιῶς. Πέντε παμμέγιστα στοὰι μετὰ τοῦ καλουμένου Δεῖγματος ἐκλείον περίξ τὸ ἐμπορικὸν διαμερίσμα τοῦ λιμένος, πέντε στοὰι εἰς ἃς συνέρχονται αἱ ἐμπορικαὶ τάξεις, πρὸ τῶν ὁποίων, εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν, πολυτάραχος ὁ λιμὴν ὁ μέγας ἐδέχετο τὰ πανταχόθεν καταπλέοντα πλοῖα, τὰ φέροντα ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων λιμένων τῆς Μεσογείου τὴν ζωὴν εἰς αὐτὸν, τὴν κίνησιν, τὴν ζωηρότητα.

*

Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα πάντα, παρὰ τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν,

παρά τὰς καθ' ἡμέραν ἐνασχολήσεις ὑπῆρχον καὶ κέντρα ἀνάψυχῆς, ὑπῆρχον σημεῖα, πρὸς ἃ ἔστρεφον ἡ πόλις καθ' ὠρισμένας ἡμέρας, ἐν αἷς καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἄσπεως οὐκ ὀλίγοι κατέβαινον εἰς τὸν Πειραιᾶς. Αἱ ἐορταὶ τοῦ Διονύσου, αἱ τῆς Βενδίδος, ἐνεκα τῆς ὁποίας καταβαίνει ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, καθ' ἦν, τότε πρῶτον ἀγομῆ-ην, ἡ πομπὴ καὶ ἡ πανηγυρὶς καὶ ἡ πρὸς ἐσπέραν λαμπροῦς ἢ λαμποδοφορία χάριν τῆς ἐορτῆς, ἐν ἣ λαμπάδια ἔχοντες ἠμιλλῶντο ἀπὸ τῶν ἵππων, αἱ τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν, τὰ ἱερά τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῶν Μουσῶν, αἱ τῶν Θεῶν τῶν καὶ ὀργεῶνων ομάδες συνεκέντρουν ἐν Πειραιεῖ πλῆθύν οὐ μικράν, προσεΐδον πανηγυρικὴν ὄψιν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν λιμένα. Ἄλλ' ἐκείνο τὸ ὅποιον συνετέλει περισσώτερον εἰς εὐχαριστοτέρας συναθροίσεις εἶνε τὸ θέατρον. Τοιοῦτον ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς Μουνιχίας ἀπὸ παλαιότερων χρόνων, μετὰ ταῦτα δὲ προσεΐθη καὶ τὸ κατὰ τὴν Ζέαν. Ἡ ὑπαρξὶς δύο θεάτρων, ὧν ἐκάτερον ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ περὶ τὰς 2,000 θεατῶν, εἶνε ἰκανὴ ἀπόδειξις τῆς τῶν προγόνων φιλομουσίας, καὶ τῆς τοῦ καλοῦ θεραπείας. Πλὴν τῶν θεάτρων τούτων ὑπῆρχε καὶ ὁ ἱππόδρομος, οὗ καὶ σήμερον τὰ ἔχνη φαίνονται πρὸς τὸ ΒΑ μέρος τῆς πόλεως, ἐγγὺς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ τὸ Γαλλικὸν μνημεῖον καλοῦμενον. Μία αὐτῆ τραγῆ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι οἱ παλαιοὶ πρόγονοι ἡμῶν Πειραιεῖς δὲν ἐνόουν, ὅσον καὶ ἂν ἐξήρτων κατὰ τὰλλα ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, τὴν αἰωνίαν συγκέντρωσιν καὶ ἐν ἐορταῖς καὶ ἐν πανηγύρεσιν ἐν Ἀθήναις. Ὑπῆρχον περιστάσεις καθ' ἃς καὶ αὐτοὶ προσεῖλκον τοὺς Ἀθηναίους εἰς Πειραιᾶ καὶ τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα.

*

Μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ἐλλείψεις τοῦ Πειραιῶς, τὰς ἐλλείψεις, αἵτινες παρεκλούθησαν καὶ παρακολουθοῦσιν αὐτὸν μέχρις ἐσχάτων, εἶνε δὲ, ὡς τοῦλάχιστον ἀναγράφεται, κατὰ τὸν κοινὸν καταστάντα τύπον, τὸ κύριον μέλημα τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχόντων αὐτοῦ, εἶνε ἡ ἐλλείψις... τοῦ ὕδατος. Καὶ τὸ πάλαι ἐπασχεν ἡ πόλις. Τούτου ἀπόδειξις σαφῆς ἢ πλῆθὺς τῶν δεξαμενῶν τῶν ἀνὰ τὸν Πειραιᾶ κατασκευασμένων, ἀλλὰ πλὴν ταύτης τοῦ Θουκυδίδου ἡ μαρτυρία λέγοντος ἐν τοῖς περὶ τῆς νόσου ὅτι «τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἦφατο τῶν ἀνθρώπων ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν εἰς τὰ φρέατα κρῆναι γὰρ οὐπω ἦσαν αὐτόθι». Τὰ φρέατα ταῦτα ἦσαν αἱ δεξαμεναί, ὧν καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ αἱ κατασκευαὶ παντοῖαι. Κατὰ τὸ 414 π. Χ. ἐγένετο φροντίς περὶ τῶν ὑδροετικῶν τοῦ Πειραιῶς ἔργων· ὁ δὲ ἐργασθεὶς πρὸς τοῦτο ἀστρονόμος Μέτων φαίνεται ὅτι μετέτρεψε τὸ κρατοῦν τῆς ὑδρεύσεως σύστημα, εἰσαγαγὼν γὰρ ὑδραγωγεῖα, ὧν τὴν τελειοποίησιν εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ ἐργασία τοῦ ὁποίου, τὸ φερώνυμον ὑδραγωγεῖον, παρέχει καὶ σήμερον ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν.

*

Ἡ μετὰ τῶν Ἀθηναίων συγκοινωνία εὐχεραστάτη διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν. Τεῖχος ἰσχυρὸν μετὰ πυργῶν περιέκλειε τὴν πόλιν, παρακολουθοῦν κατὰ τὴν παραλίαν τὰς ἐξελίξεις τῆς ἀκτῆς καὶ κλειῖον ἀπὸ βορρᾶ αὐτήν. Μεταξὺ τοῦ τέρατος τῶν δύο σκελῶν τῶν ἀπ' Ἀθηναίων ἐρχομένων ὑπῆρχεν ἡ κυρία τοῦ Πειραιῶς εἴσοδος, ὠρμία, διπλῆ, μετ' ἀνοίγματος μεγάλου τετραγωνικοῦ, δι' ἧς ἐξήρχετο τις εἰς τὸ ἀνοίγμα τὸ μεταξὺ τῶν δύο τειχῶν. Ἐν τῷ ἀνοίγματι τούτῳ ἐπαύλεις καὶ ἀγροὶ καὶ ἱερά, ἐνεκα τῶν ὁποίων εὐχάριστος καὶ ἄκοπος ἡ συγκοινωνία πεζῇ ἢ ἐφ' ἄμαξῶν. Ἡ προστασία τῶν τειχῶν ἔθεν καὶ ἔθεν ἐξησφάλιζε τὴν πορείαν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου ἔτι. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης μετεδίδοντο πάντα τὰ ἀγγέλματα ἀπὸ Πειραιῶς, πᾶσαι αἱ καταφθάνουσαι εἰδήσεις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδόμεναι, ὅπερ ἀποδεικνύει τὸν πυκνὸν ὀπισθόποτε συνοικισμὸν ὀλοκλήρου ταύτης τῆς γραμμῆς, ἥτις ἀνεπλήρου τοῦ τηλεγράφου τὴν δύναμιν καὶ τοῦ τηλεφῶνου τὴν πινηγρὰν φωνήν, διερχομένη μετὰ τινων παρεκλίσεων σχεδὸν διὰ τῆς γραμμῆς ἐφ' ἧς νῦν τοῦ σιδηροδρόμου αἱ ῥάβδοι.

*

Τοιοῦτος ὁ Πειραιεὺς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ ἐν ἀπλουστάτη καὶ ἐλαφροτάτη διαγραφῇ. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλίπωμεν ὅτι πρὸς τῇ ἄλλῃ αὐτοῦ ἑράσει, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἰδρύμασι τοῖς μεγίστοις ὑπῆρχον καὶ τὰ τῶν ἡρώων ἱερά, ἅτινα συνέδεον πολλάκις ἐν τιμητικαῖς πανηγύρεσι τοὺς παλαιούς Πειραιεῖς, τὸ τοῦ Μουνίχου ἥρωος, ἐξ οὗ ἡ Μουνιχία, τὸ τοῦ Σηράγγου, τὸ τοῦ Εὐρυμέδοντος, τὸ τοῦ Ἀκρατοπότου ἥρωος καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα ἱερά καὶ ἡρώα, ἅτινα συνετέλουν εἰς τὴν ὅλην καθημερινὴν κίνησιν προστιθέντα οὐκ ὀλίγην λαμπρότητα διὰ τῶν ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων τῶν λατρευομένων ἡρώων, διὰ τῆς συρροῆς τοῦ πλῆθους. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον σαφέστερον ἐξάγεται ἐκ τῆς παρατηρήσεως ἐν ὅλῳ τῆς παλαιᾶς πόλεως εἶνε ὅτι ὁ Πειραιεὺς δι' ὅλων τῶν αἰώνων ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων μέχρι τῶν χρόνων ἔτι τῆς περιστολῆς αὐτοῦ εἰς μικρὸν χώρον ἐζήσεν ἐν τῷ περὶ τὸν λιμένα χώρῳ καὶ διὰ τοῦ λιμένος αὐτοῦ. Χαρακτηριστικώτατον τούτου εἶνε τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος: «Οἱ δὲ πολλοὶ πόλεμοι τὸ τεῖχος κατήρειψαν καὶ τὸ τῆς Μουνιχίας ἔρυμα, τὸν τε Πειραιᾶ συνέστειλαν εἰς ὀλίγην κατοικίαν, τὴν περὶ τοὺς λιμένας καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Διδὸς τοῦ Σωτήρο». Εἶνε καὶ διδακτικώτατον τοῦτο πλὴν τοῦ χαρακτηριστικοῦ καὶ διὰ τοὺς κατοίκους τῆς νέας πόλεως, ὥστε ζητοῦν νὰ θεῖν πού πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ πᾶσα, πῶς ἀποφεύγοντες τὴν τοῦ ἄσπεως συγκέντρωσιν δύνανται νὰ ὑψώσωσι καὶ πάλιν τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν περιωπὴν αὐτοῦ τὴν ἀρχαίαν· ἵνα μὴ προϊόντος τοῦ χρόνου ἰδῶσιν ἀντιστρεφομένην τοῦ Νέπωτος τὴν βῆσιν.

Τάκ. Χ. Δραγάτης

ΟΙ ΚΩΔΩΝΕΣ

ΥΠΟ ΕΔΓΑΡΔΟΥ ΠΟΕ

Ἀκούετε τὰ ἔλικθρα μὲ τοὺς κώδωνας—ἀργυροῦς κώδωνας! Ποῖον κόσμον χαρᾶς μηνάει τάχα ἢ μελωδία των! Πῶς κτυποῦν, κτυποῦν, κτυποῦν στὸν παγωμένον ἀέρα τῆς νυκτός! Ἐνῶ τὰ ἄστρα ποῦ σκορπίζονται ἐπάνω στοὺς οὐρανοὺς ἀκτινοβολοῦν μὲ κρυστάλλινον φέγγος· κρατοῦν χρόνον, χρόνον, χρόνον σ' ἓναν Ρουνικὸν ρυθμὸν, μέσα στὸ τιντίρυσμα ποῦ τόσον μελωδικά χύνεται ἀπ' τοὺς κώδωνας, κώδωνας, κώδωνας, ἀπ' τὸν βόμβον καὶ τὸν κρότον τῶν κωδῶνων.

Ἀκούετε τοὺς γλυκεῖς γαμηλίους κώδωνας—χρυσοῦς κώδωνας!

Ποῖον κόσμον εὐδαιμονίας μηνάει τάχα ἢ ἀρμονία των! Στὸν βαλσαμωμένον ἀέρα τῆς νυκτός, πῶς χύνεται ἢ χαρὰ των! Ἀπ' τίς χρυσοφτέρουγες νότες ποῦ μαδιοῦνται μία-μία, καὶ ὅλο ἀρμονία, ὦ, τί γλυκοστάλαχτο τραγοῦδι ξεχύνεται πρὸς τὴν τρυγίνα, ποῦ τ' ἀκούει, ἐνῶ γλυκοκουττάζει τὸ φεγγάρι!

ὦ, ἀπὸ μέσα ἀπ' τὰ ἠχοῦντα σπήλαια ποιά βαρεῖα πλημμύρα εὐφωνίας ξεχύνεται!...

Πῶς αὐξάνει, πῶς ὀλιγοσταθεῖ εἰς τὸ διάστημα! Πόσας διηγεῖται ἐκστάσεις χαρᾶς, ποῦ τὰς παράγει τὸ κύλισμα καὶ τὸ ταλάντευμα τὸ βύθμισμα καὶ τὸ νανοῦρισμα τῶν κωδῶνων!

Ἀκούετε τοὺς βαρεῖς τοῦ κινδύνου κώδωνας—χαλκίνοὺς κώδωνας! Ποῖον μῦθον φρίκης τώρα ἢ ταρχῆ των διηγεῖται. Πάρα πολὺ τρέμαξαν, φρίχθηκαν καὶ νὰ μιλήσουν δὲν μποροῦν, κραυγάζουν μόνον, κραυγάζουν χωρὶς χρόνον, χωρὶς ρυθμὸν· εἰς μίαν θορυβώδη κραυγὴν οἴκτου πρὸς τὸ πῦρ ποῦ ἀνεβαίνει ὑψηλότερα, ὑψηλότερα μὲ ἀποφασιστικὴν προσπάθειαν τώρα—τώρα νὰ ἀνέβῃ ἢ ποτὲ ἄλλοτε πρὸς τὴν ὠχροπρόσωπην σελήνην. ὦ, κώδωνες, κώδωνες, κώδωνες, ποῖον εἰτήρημα ἀπελπισίας ἱστορεῖ ὁ φόβος σας; Πῶς θρῦνόνται καὶ συγκρονοῦνται καὶ βρυχῶνται! Ποία φρίκη ξεχύνεται ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὰ στήθη τοῦ παλλομένου ἀέρος! Καὶ ἡ ἀκοή μας διακρίνει, ἀπ' τὸ ἀπήχημα καὶ τὸ κουδούνισμα, τοῦ κινδύνου τὴν ἀμπωτὴν καὶ τὴν πλημμυρίδα.

Καὶ μᾶς λέγει μ' ἀκρίβεια, μέσα στὸ μάλημα καὶ τὸ ἀλληλοσκοτώμα πῶς ὁ κίνδυνος βυθίζεται καὶ ὑψώνεται, ἀπ' τὸ βύθισμα καὶ τὸ ἀνέθασμα, ἀπ' τὸ σβύσιμο καὶ τὸ ξάναμμα τῆς ὀργῆς τῶν κωδῶνων, ἀπ' τὴν κραυγὴν καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν κωδῶνων.

Ἀκούετε τοὺς νεκρικοὺς κώδωνας—σιδηροῦς κώδωνας! Ποῖον κόσμον σοβαρῶν σκέψεων ἢ μονωδία των ἀναδεύει! Εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός πῶς τρέμουν μὲ φρίκην εἰς τὴν μελαγχολικὴν ἀπειλὴν τοῦ τόνου των· διότι κάθε ἦχος, ποῦ βγαίνει ἀπ' τὴ σκουργιὰ ποῦ εἶνε μέσα στοὺς λάρυγγας των, εἶνε ἓνα κλάμμα. Καὶ οἱ ἄνθρωποι—ἔ, οἱ ἄνθρωποι—αὐτοὶ ποῦ κάθονται ψηλὰ στὸ κωδωνοστάσιο μονάχοι καὶ κτυποῦν, κτυποῦν, κτυποῦν αὐτὸν τὸν μονότονον ἦχον καὶ αἰσθάνονται χαρὰν νὰ κυλίσουν ἐπάνω στὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν ἓνα βράχον, αὐτοὶ δὲν εἶνε οὔτε ἄνδρες

οὔτε γυναῖκες—αὐτοὶ δὲν εἶνε οὔτε κτήνη οὔτε ἄνθρωποι—εἶνε Βρουκόλακες! Καὶ ὁ βασιλεὺς των αὐτὸς κτυπᾷ· καὶ τονίζει καὶ ρυθμίζει καὶ κτυπᾷ ἓνα παιᾶνα μὲ τοὺς κώδωνας· καὶ χορεύει καὶ βουχᾶται κρατῶν χρόνον, χρόνον, χρόνον σ' ἓναν Ρουνικὸν ρυθμὸν, στὸν παιᾶνα τῶν κωδῶνων.

Κρατεῖ χρόνον, χρόνον, χρόνον σ' ἓναν Ρουνικὸν ρυθμὸν στὸ τρεμούλιασμα καὶ τὸ κλαυθμῆρισμα τῶν κωδῶνων.

Κρατεῖ χρόνον, χρόνον, χρόνον καθὼς κρούει, κρούει, κρούει τοῦ θανάτου τὴν ὥδῃν σ' ἓναν εὐτυχῆ ρυθμὸν.

Κρατεῖ χρόνον βραδὺν χρόνον εἰς τὸ κτύπημα, τὸ νεκρικό κτύπημα, εἰς τὸ κλάμμα, τὸ θανάσιμο κλάμμα, εἰς τὸ στέναγμα καὶ τὸ βόγκηγμα τῶν κωδῶνων.

(Μετὰφρασις Δ. Σιδιλιάνου)

